

Terugblik: 2016 in vogelvlucht

Bibliotheek De Kempen – Organisatiebreed

Startklaar voor een sterke toekomst

Hoe moet Bibliotheek De Kempen zich positioneren om haar wettelijke taken goed te kunnen uitvoeren? Een projectgroep met deelnemers uit alle geledingen van de organisatie is in het verslagjaar 2016 met deze opdracht aan de slag gegaan.

De groep streeft ernaar een concrete uitwerking te geven aan het Project *Kompas naar de toekomst*. Dat ging in 2015 van start en had de bedoeling een doorkijk naar de toekomst (tot 2030) vast te leggen. Daarmee zou Bibliotheek De Kempen kunnen bepalen welke koers zij gaat varen op de korte en middellange termijn.

Voor de uitwerking van haar opdracht heeft de projectgroep drie producten tot stand gebracht:

- Een scenario-analyse. Deze analyse is gemaakt samen met externe partijen (uit de sectoren welzijn, jongerenwerk, cultuur en laaggeletterdheid) en geeft een richting aan voor de toekomst van Bibliotheek De Kempen.
- Een SWOT-analyse. De sterktes en zwaktes van de organisatie enerzijds en de kansen en bedreigingen anderzijds, zijn op een rijtje gezet.
- Een strategische visie. Voor deze visie vormden de scenario-analyse en de SWOT-analyse belangrijke input. Kernpunt in de visienota vormt de missie waar Bibliotheek De Kempen voor staat: springplank tot participatie en zelfontplooiing.

Het project *Kompas naar de toekomst* is in januari 2017 afgesloten met een presentatie aan de Raad van Toezicht en aan de medewerkers van de bibliotheek.

De uitwerking en uitvoering van het project krijgen in de loop van 2017 verder vorm.

De openbare bibliotheek is een algemene publieke voorziening die bezocht en gebruikt wordt door alle bevolkingsgroepen, ongeacht leeftijd, inkomen, opleiding en etniciteit. Dit is een belangrijke publieke waarde van de openbare bibliotheek. De openbare bibliotheek kan hiermee bijdragen aan sociale cohesie en gelijke kansen.

Minister Bussemaker 2017

Lokale hoogtepunten

Op basis van het project *Kompas* heeft Bibliotheek De Kempen een focus aangebracht in haar programmering. Uitgevoerd worden vooral activiteiten die bijdragen aan de missie, zoals deze in de strategische visie is vastgelegd: springplank tot participatie en zelfontplooiing. Daarnaast betreft het activiteiten die te allen tijde aansluiten op de vraag van deelnemende gemeenten en van lokale partners. Lokale hoogtepunten van 2016 zijn:

Voor kinderen en jeugd

- Tijdens de *Week van de Mediawijsheid* organiseerde Bibliotheek De Kempen in alle vestigingen en in scholen technische en mediawijze workshops. Deze werden opgezet samen met Techniekbieb. Kinderen werden op speelse wijze uitgedaagd om vaardig en wijs met media en de digitale wereld om te gaan.
- Om bij kinderen de leesvaardigheid en het leesplezier te bevorderen, neemt Bibliotheek De Kempen deel aan diverse landelijke campagnes. Elk jaar is de *Kinderboekenweek* een hoogtepunt in het stimuleren van lezen. Rond het thema *Voor altijd jong!* was er onder andere een boekenbal in Den Tref in Hapert. In de bibliotheekvestigingen konden kinderen genieten van de voorleeskunsten van opa's en oma's.

Volwassenen en ouderen

- In de *Week van de Alfabetisering* organiseerde Bibliotheek De Kempen samen met de vijf Kempengemeenten, Stichting ABC en Stichting Lezen & Schrijven een *Taalontbijt*, met daarin aandacht voor laaggeletterdheid. Een ex-laaggeletterde deelde zijn persoonlijke ervaringen en daarnaast werd ingegaan op de aard en omvang van laaggeletterdheid zoals deze ook in de Kempen voorkomt. De bijeenkomst was een aftrap om met betrokkenen te werken aan een netwerk en zo te komen tot een plan van aanpak om geletterdheid te stimuleren. Inmiddels wordt de opzet van een *Taalhuis* besproken, een lokale voorziening waar vraag en aanbod rond taal bij elkaar worden gebracht. Het *Taalontbijt* was hiervoor een inspirerende start.
- Bibliotheek De Kempen heeft in elke gemeente aandacht besteed aan het verschijnsel dementie. In verscheidene gemeenten nam de bibliotheek deel in de regiegroep voor een *Dementie Vriendelijke Gemeenschap/Gemeente (DVG)*. In alle gemeenten werden activiteiten georganiseerd, variërend van lezingen (onder andere van Hugo Borst) en deelnames aan zorgmarkten tot presentaties van de dementheek.

Aandacht voor basisvaardigheden

Springplank tot participatie en zelfontplooiing. Dit houdt vooral in: aandacht schenken aan basisvaardigheden. Want alleen mensen die beschikken over zekere basisvaardigheden rond bijvoorbeeld lezen en schrijven, het invullen van formulieren of het omgaan met digitale media, kunnen participeren in de samenleving. Veelal betreft het kwetsbare doelgroepen en die zijn extra gebaat bij ondersteuning door de bibliotheek. Bibliotheek De Kempen biedt deze ondersteuning op verschillende manieren.

Taal- en digitale cafés

In 2015 is Bibliotheek De Kempen in diverse gemeenten gestart met *taal- en digitale cafés*, bijeenkomsten waarbij aandacht wordt besteed aan taal- en digitale vaardigheden. Deelnemers kunnen er in kleine groepen en in een gemoedelijke sfeer oefenen en leren. Ze krijgen daarbij ondersteuning van bibliotheekmedewerkers en deskundige vrijwilligers. In het verslagjaar 2016 zijn deze activiteiten verder uitgebreid. In nagenoeg alle Kempengemeenten worden de *taal- en digitale cafés* nu aangeboden. Daarbij worden landelijk ontwikkelde tools ingezet die exclusief via de bibliotheek beschikbaar zijn, zoals de Taalkit Dutch en Klik en Tik. Deelnemers blijken deze gespecialiseerde hulpmiddelen erg te waarderen. In sommige gemeenten worden bijeenkomsten rond bijvoorbeeld het

invullen van formulieren gekoppeld aan het digitale café. Dat gebeurt dan onder de naam *Formulierencafé*.

Digisterker

Nieuw binnen *aandacht voor basisvaardigheden* is de cursus Digisterker. Die streeft ernaar mensen wegwijs te maken in de digitale overheid. Bibliotheek De Kempen organiseert de cursus samen met lokale partijen. Vaak wordt samengewerkt met de KBO. Medewerkers van de bibliotheek en van de samenwerkingspartners hebben een speciale training gevolgd om deze cursus te kunnen geven. De bibliotheek heeft Digisterker in 2016 als pilotproject aangeboden in Bergeijk, Heeze, Oirschot en Eersel. Vanaf 2017 komt de cursus ook in de andere gemeenten.

Samenwerken met het onderwijs

Bibliotheek De Kempen werkt actief samen met het reguliere onderwijs en met voorschoolse instellingen. Dit strekt zich uit van Boekstart bij consultatiebureaus en voorlezen op peuterspeelzalen tot projecten op gebied van leesbevordering en mediawijsheid in het basis- en voortgezet onderwijs.

Boekstart

Met voorlezen kan niet vroeg genoeg begonnen worden. Want voorlezen, zo is inmiddels ruimschoots aangetoond, draagt sterk bij aan de taalontwikkeling van kinderen. Daarom legt Bibliotheek De Kempen al in een vroegtijdig stadium contacten met ouders van pasgeboren baby's. Zij worden, bijvoorbeeld via het consultatiebureau, uitgenodigd om een Boekstart-koffertje op te halen bij de bibliotheekvestiging in hun gemeente of (in de gemeente Bergeijk) bij de dichtstbijzijnde Bibliotheek *op school*. In het koffertje zitten materialen die de taalontwikkeling van jonge kinderen bevorderen, zoals een boekje en een cd met kinderliedjes.

Onderzoek naar Boekstart in 2015 toont aan dat ouders die onder invloed van BoekStart vaker voorlezen als de baby 8 maanden oud is, kinderen hebben die hoger scoren op taal.

Samenwerking met voor- en voerschoolse instellingen

Het is belangrijk de aandacht op het belang van voorlezen vast te houden. Daarom zet Bibliotheek De Kempen leesbevorderende activiteiten op in voor- en voerschoolse instellingen. Dit gebeurt in samenwerking met de betrokken instellingen. Zo komen medewerkers van de bibliotheek tijdens de Nationale Voorleesdagen voorlezen op de peuterspeelzaal of het kinderdagverblijf. Ook gaan jonge kinderen samen met hun ouders (of een educatief medewerkster) naar de bibliotheekvestiging voor een voorleesbezoek.

Samenwerking met basisscholen

De Bibliotheek *op school* is een landelijk concept waarbij bibliotheek en school nauw samenwerken. Met de samenwerking worden drie doelen nagestreefd: het verbeteren van de taal- en leesvaardigheid, het verbeteren van de mediawijsheid en het verruimen van de expertise van leerkrachten en ouders rond beide thema's. Bibliotheek De Kempen creëert een aantrekkelijke materiële leesomgeving in de school, dicht bij de kinderen, met een mooie collectie boeken en een digitaal aanbod dat past bij de school.

Een leesmediaconsulent van de bibliotheek is verbonden aan de school en kan deze adviseren en ondersteunen rond zaken als leesbevordering, leesplezier, ouderbetrokkenheid en mediawijsheid.

Om te meten welke vorderingen er zijn in het leesgedrag, de leesmotivatie en het leesplezier, zet Bibliotheek De Kempen een landelijke monitor in. De resultaten hiervan vormen, samen met de wensen en behoeften van de school, de basis voor het leesmediaplan en de activiteitenagenda. Beide zaken worden een keer per jaar opgesteld door de leesmediaconsulent van de bibliotheek en de leescoördinator van de school.

In Bladel, Eersel en Oirschot zijn in 2016 de plaatselijke bibliotheekpunten omgezet naar een *Bibliotheek op school*-voorziening (dBos).

In totaal zijn er nu 21 Bibliotheken *op school*.

Eind 2016 is met de scholen en de gemeente Cranendonck overeenstemming bereikt over het realiseren van dBos in zeven van de negen basisscholen.

Samenwerking met voortgezet onderwijs

Op dit moment is Bibliotheek De Kempen in het voortgezet onderwijs actief op het Pius X-College in Bladel. Door middel van een pilot wordt gekeken naar mogelijkheden om een *Bibliotheek op school voortgezet onderwijs* te realiseren. In 2016 hebben vmbo-leerlingen regelmatig de bibliotheek in Bladel bezocht om, onder deskundige begeleiding, boeken te zoeken en te ruilen.

Verder hebben in 2016 Were Di (Valkenswaard) en Pius-X (Bladel) meegedaan aan de Mediabattle. Deze 'wedstrijd' werd georganiseerd door Omroep Brabant en Cubiss, de steunorganisatie van bibliotheken in Brabant.

De vestigingen: ruimere openingstijden en multifunctionele omgeving

Net als in 2015 zijn de openingstijden in 2016 verder uitgebreid. Dit geldt voor de bibliotheekvestigingen van Eersel en Heeze-Leende.

De regionale welzijnsorganisatie Cordaad heeft begin 2016 haar publieke activiteiten ondergebracht in Bibliotheek Valkenswaard. Een deel van de voormalige exclusieve bibliotheekruimte wordt hierdoor multifunctioneel ingezet. Deze ruimtelijke samenwerking heeft ook de inhoudelijke samenwerking tussen de bibliotheek Valkenswaard en Cordaad/Lumens een positieve impuls gegeven.

In alle acht deelnemende gemeenten zijn bibliotheekvestigingen, met uitzondering van Bergeijk. Daar is gekozen voor BIEBpunten, voorzieningen die zijn ondergebracht in de plaatselijke gemeenschapshuizen en die zo de lokale programmering willen accentueren.

De jeugd wordt via de Bibliotheek *op school* bereikt. In Heeze-Leende, Reusel-De Mierden, Hapert en Maarheeze zijn de vestigingen georganiseerd volgens het bieb-to-go principe: een volwaardige jeugdbibliotheek en een beperkte collectie voor volwassenen. In alle bibliotheken is de collectie volgens het retail-principe geplaatst, waarbij, net als in een winkelopstelling, actuele boeken al meteen bij binnenkomst onder de aandacht worden gebracht. In de vijf gemeenten die een school voor voortgezet onderwijs hebben (Bladel, Cranendonck, Eersel, Oirschot en Valkenswaard) heeft de bibliotheek een bovenlokale functie.

De digitale bibliotheek

Leden van Bibliotheek de Kempen kunnen gebruikmaken van alle bibliotheekvestigingen in het werkgebied. Daarnaast is er voor hen de mogelijkheid gebruik te maken van *online bieb*, de digitale bibliotheek. Landelijk wordt deze voorziening nadrukkelijk onder de aandacht gebracht, met name de *VakantieBieb-app* en de *Luisterbieb-app*. Zo kunnen boeken zowel gelezen als beluisterd worden.

In 2016 zijn ruim 1.000 e-books toegevoegd aan de digitale collectie. Bibliotheekleden hebben inmiddels een aanbod van ruim 12.000 titels ter beschikking, waaronder veel recente. Zo'n 2.380 leden van Bibliotheek De Kempen hebben een account voor het lenen van e-books. In totaal hebben zij vorig jaar ruim 18.700 e-books geleend. In 2015 waren dat er bijna 11.000. Dit betekent een stijging van 70 procent.

Via de digitale bibliotheek zijn ook diverse databanken beschikbaar zoals de Uittrekselbank, de Digitale encyclopedie Winkler Prins Online, woordenboeken van Van Dale, consumenteninformatie en veel links naar allerlei betrouwbare informatiebronnen.

Uit een vergelijking van het digitale aanbod van openbare bibliotheken in EU-landen blijkt dat Nederland tot de voorlopers behoort (o.a. in het aantal beschikbare digitale titels, het aantal gebruikers en de condities voor het gebruik).

Minister Bussemaker, 2017

Samenwerken met gemeenten en nieuwe bekostigingssystematiek

Eind 2015 heeft gemeente Heeze-Leende de samenwerkingsovereenkomst met de andere zeven gemeenten en Bibliotheek De Kempen opgezegd. Eind 2016 is ook aangekondigd dat de subsidierelatie stopt met ingang van 2018. Om de rechten van Bibliotheek De Kempen en de andere gemeenten te borgen is juridisch bezwaar aangetekend. Doel van de rechtsprocedure is om de validiteit en interpretatie te verkrijgen van de bestuursovereenkomst die in 2013 is overeengekomen.

Daarnaast is in 2016 een nieuwe bekostigingssystematiek uitgewerkt. Die beoogt een optimale aansluiting op de lokale invulling van bibliotheekwerk. De begroting 2017 en 2018 bij de jaarstukken zijn volgens deze nieuwe systematiek ingedeeld. Hierbij is rekening gehouden met de uitgangpunten van het visiedocument.